

Emlékek a Gyógyszerészet indulásának időszakából

Dr. Kovács László

A második világháborút követő időszakban a hazai gyógyszerészi szaksajtó, a különböző érdekeltségű folyóiratok kiadása megszűnt. Elsőként 1946 elején a Magánalkalmazottak Szakszervezetének Gyógyszerész csoportja indított meg egy, a gyógyszerészet kérdéseivel foglalkozó lapot „*A Gyógyszerész*” címmel. 1947 tavaszán nagy nehézségekkel újra megjelent a *Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság Értesítője*, a hazai gyógyszerészi tudományos folyóirat. Az újraindulás sajnos nem volt hosszú életű, mert a Társaság 1949-ben tisztújító közgyűlésén – felsőbb nyomásra – a nagy összefogó szervhez, a Tudományos Természettudományi Egyesületek Szövetségéhez való önkéntes csatlakozását mondta ki, ami azt jelentette, hogy ettől kezdve az Orvos-Egészségügyi Szakszervezet szervezésében tartott. Így megszűnt a Társaság és megszűnt a folyóirata is. Az „*A Gyógyszerész*” egyedül képviselte tehát a gyógyszerészi szaksajtót, a lap azonban nem vált általánosan elismertté és kedvelté, hiszen az akkori szakszervezeti, majd a „fordulat évét” követően az állami hatalmi szellemet képviselte. Az „olvasszóság” jellemzően mutatta az, hogy az eleinte hetilapként megjelenő lap az ötvenes évek elején már csak havonta jelent meg, mint a szakszervezet hivatalos gyógyszerészi újsága. Bár az évek múlásával hangneme változott, és mind több tudományos jellegű dolgot is közölt, még sem volt meglepő, hogy 1956 október végén már nem jelent meg, a már sokszorosításra kész lapszámot nem nyomtatták ki.

A forradalmi időszakot követően az év vége felé keverte meg a kiadó *Végh Antal* professzort és vetette fel a gyógyszerészi szaklap újra indítását. Javaslatára szerint a nyomdában meglevő, de októberben fel nem használt szedés kellett volna az új szám alapját képezze, esetleg kisebb módosításokkal.

Végh professzor a felvetést követően tájékoztató megbeszéléseket folytatott az elvi és gyakorlati megvalósítás lehetőségéről. Vitathatatlan volt, hogy a kiadó változatlanul a Medicina Egészségügyi Könyvkiadó kell legyen, gazdája pedig az Orvos-Egészségügyi Szakszervezet Gyógyszerész Szakcsoportja, amelynek elnöke *Végh* professzor volt. Az is tisztázódott, hogy nem ragaszkodnak a régebbi felelős szerkesztő és szerkesztőbizottság további megbízásához.

Ilyen előzményeket követően folytatódott szűkebb körben a megbeszélések, keresve a gyógyszerészi érdekek, a tárgyiasabb tájékoztatás lehetőségének megvalósítását. Amikor a kérdések megoldásának lehetősége biztosítottnak látszott, *Végh* professzor közvetlen munkatársának kérte fel *dr. Láng Bélát* a Gyógyért Analitikai Laboratóriumának vezetőjét és *dr. Kovács Lászlót* az Egészségügyi Minisztérium Műszaki-fejlesztési Osztálya Labo-

ratóriumának főelőadóját. Velük és a gyógyszerészet néhány meghatározó személyiségevel kezdték meg egy új folyóirat kiadásának előkészítését. Új folyóiratnak a megindításáról volt szó, mert az már a kezdet kezdetén eldőlt, hogy nem az „*A Gyógyszerész*”-t kell új életre kelteni, hanem a gyógyszerészek szakmai kérdéseit és érdekeit szem előtt tartó folyóiratot kell létrehozni.

Tisztázandó kérdés volt, hogy mi legyen az „*A Gyógyszerész*” volt felelős szerkesztőjének *Székelty Jenőnek* a sorsa. Közös megegyezés után, figyelemmel az addigi tevékenységére, a gyógyszerészet érdekében végzett munkájára, a nyugdíjazását javasoltuk. *Székelty Jenő* ezt elfogadta és felajánlotta, hogy évtizedes szerkesztői tapasztalataival segíti az új szerkesztőket. A segítségét a következő években főként a nyomdai vonatkozású munkák végzésekor hasznosíthattuk.

Az első feladat a folyóirat címének meghatározása és célkitűzéseinek kidolgozása volt. A szakmai érdekek és a lehetőségek egyeztetését követően tettünk javaslatot a Gyógyszerész Szakcsoport Vezetőségének az új folyóirat indítására.

Az indítandó folyóirat címéül a „*Gyógyszerészet*” megjelölést javasoltuk, ezzel is azt akartuk kifejezni, hogy a gyógyszerészet egészének és nem az egyéneknek az érdekeit kívánjuk szolgálni. Ez a szándék domborodott ki a célkitűzések megfogalmazásakor is abban a javaslatban, amelyet a Szakcsoport Vezetőségéhez benyújtottunk.

Az Orvos-Egészségügyi Szakszervezet Gyógyszerész Szakcsoportjának vezetősége 1957. január 30-án tartott értekezletén az előterjesztést elfogadta és a célkitűzéseket is magáévá téve hozta meg határozatát: Gyógyszerészet címen új havi folyóiratot indít szélesebb körű szerkesztőbizottság irányításával „A bizottság elnökét *dr. Végh Antal* gyógyszerészt, egyetemi tanárt, a Budapesti Orvostudományi Egyetem Gyógyszerészi-kémia Intézetének igazgatóját, a Szakcsoport elnökét választotta meg.” A felelős szerkesztői teendők ellátásával *dr. Láng Béla* gyógyszerészt, a szerkesztő-titkári feladatok végzésével pedig *dr. Kovács László* gyógyszerész, minisztériumi főelőadót bízta meg.

A Vezetőség által is elfogadott célkitűzéseket a lap első számában ismertettük. Úgy vélem, leghívebben az eredeti szövegezést idézve eleveníthetem fel azokat. Talán ma is érdekesek lehetnek. A Vezetőség a célokat megvalósítandó feladatként jelölte meg.

„*A Gyógyszerészet legfontosabb feladatául a gyógyszerész-továbbképzés következetes szolgálatát, a gyógyszerészi kar korszerű szakmai tájékoztatását jelölte meg. Feladata ezen kívül a folyóiratnak szakmai és közérdekű személyi hírek közlése is.*”

Nem feladata ezzel szemben a „Gyógyszerészet”-nek alacsony szintű szakismeretek közzéadása. Ezekkel az ismeretekkel az egyetemi tankönyvek és jegyzetek vannak hivatva foglalkozni.

A Szerkesztő Bizottság a Szakcsoport Vezetősége által megjelölt feladatokat az alábbi megfontolások szem előtt tartásával kívánja végezni:

Az anyagok szakszerű ismeretének fogalomköre napról-napra rohamosan gyarapszik. A gyógyszeranyagokra ez kiváltképp vonatkozik, mert a velük kapcsolatos ismeretek egyszerre két területen is bővülnek: az élettelen anyag sajátosságainak ismeretével és az élő szervezetek mélyreható megismerésében. Mindkét ismeretkör önálló, mindkettőnek áttekintése ma már annyira nem lehet egyetlen szakember feladata, hogy – különösen az utóbbi 50 évben – a két ismeretkör határterületeiből önálló, új ismeretkör alakult ki, melynek középpontjába az a kölcsönhatás került, mely az élettelen anyag, a gyógyszer és az élő szervezet, a beteg között fennáll. Ebbe a körbe tartoznak tehát a gyógyszerekre – mint holt anyagokra – vonatkozó ismeretek, de ugyanúgy az élő szervezetek – elsősorban az emberi szervezet – felépítésére és működésére vonatkozó alapvető tudnivalók is.

Schulek Elemér professzornak azt a tételét, hogy „a gyógyszerész legyen gyógyszer szakértő” ilyen értelemben teszi magáévá a Szerkesztő Bizottság és ezen az elvi alapon kíván a „Gyógyszerészet” a magyar gyógyszerészet korszerű fejlesztésében segítséget nyújtani.

A további feladatok között említi a gyógyszerésztudományok hazai és nemzetközi eredményeinek ismertetését, ezek megvitatásához nyílt fórum biztosítását. Ugyancsak célul tűzi ki a gyógyszerterekben és gyógyszerügyi központokban, gyárakban és laboratóriumokban, intézetekben és hivatalokban dolgozó gyógyszerészek között állandó eleven kapcsolat biztosítását, hogy ezzel is szolgálja a gyógyszerellátás fejlődését.

A célkitűzések ismertetését követően „megjegyezzük, hogy a Gyógyszerészet az új célkitűzéseknek megfelelő irányt előreláthatólag csak néhány szám megjelenése után tudja felvenni, ha az itt ismertetett irányzat szellemétől áthatott munkatársakat sikerül a Szerkesztő Bizottságnak mozgósítania. A Szerkesztő Bizottság természetesen csak akkor tud megelégedő megbízottságának megfelelni, ha a gyógyszerészeti kar tevékenyen támogatja ebben a nehéz és felelősségteljes munkában.”

Ebben a szellemben kezdődött meg az érdemi munka, elsősorban az első szám anyagának az összegyűjtésével. A lap formájára vonatkozóan a kiadó megadta az útmutatót a terjedelemből (havonta 24 oldal), a kézirat nyomdába adása időpontjának, a nyomdai munkák ütemezésének közzétételével. Megtudtuk azt is, hogy a lap nem kap kemény borítót ill. a borító lap is beleszámít a megadott terjedelemben. A kiadó egyidejűleg átadta az „A Gyógyszerész” októberi számának „tördelt” levonatát, hogy abból minél többet használjunk fel. Ez segítségnek látszott, ám amikor átnéztük a közleményeket kitudtunk, hogy közülük csak kevés felel meg az elfogadott célkitűzéseknek. Az első szám teljes kézirat anyagának összeállítását, majd a nyomdai

munkákkal kapcsolatos feladatok ellátása jelentette számunkra a tapasztalatszerzés első próbáit. Mindezekről az első évtized eseményeit összefoglaló közlemény részletesebben is megemlékezik [Gyógyszerészet 10, (1), 1–3 (1996)] A lapszerkesztés során, hamarosan megbizonyosodtunk arról, hogy szükség van a technikai feltételek – adminisztráció, nyomdával kapcsolattartás – biztosítása érdekében hozzáértő segítségre. Ezt kaptuk meg Láng Miklós személyében, aki szakismerettel és sok tapasztalattal látta el ezt a feladatkört. Az évtizedek során mint technikai szerkesztő biztosította a folyamatosságot és segítette a gyógyszerész szerkesztők munkáját.

A szerkesztők munkájukhoz hathatós segítséget kaptak mind a szerkesztőbizottság tagjaitól, mind azoktól a szakemberektől, akik nemcsak tanácsaikkal, de dolgozatok közzétételére bocsátásával is hozzájárultak a kezdet nehézségeinek áthidalásához.

A közös cél elérése érdekében az összefogás jellemezte a nem nagy számú szerkesztőbizottság és a szerzőtársak tevékenységét. Az eleinte csaknem hetente megtartott bizottsági üléseken nemcsak a budapesti tagok vettek részt, de a vidéki kollégák is többször megjelentek. A bizottsági tagok – akiknek névsorát sajnálatosan a folyóirat nem tüntette fel – a feladatokat egymás között felosztva önzetlenül vállaltak részt a folyóirat arculatának alakításában és közleményekkel való ellátásában. A beérkezett dolgozatokat, valamint a javasolt témákat a szerkesztőbizottság megvitatta és azok a kialakított vélemény alapján nyerték el végső formájukat. Természetszerű volt, hogy a vita során nemcsak szigorúan a dolgozatra vonatkozó kérdések merültek fel, hanem a gyógyszerészet napi és a jövőjét érintő feladatok is. Ezek a viták tették igazán tartalmassá és eredményessé az eltöltött órákat.

Visszatekintve erre az időszakra, úgy vélem, mind ezek segítettek a gyógyszerterekben, a megyei központok szervezetének munkáját. Ez volt az az időszak, amikor a laikus vezetés helyét a gyógyszerészek vették át. A vezető beosztásba került kollégákkal eredményes, közvetlen kapcsolat alakult ki. Az igazgatók nemcsak erkölcsi támogatást nyújtottak az új folyóiratnak, de a jelentős előfizetéssel az anyagi háttérrel is erősítették. Nyilvánvaló volt, hogy a lap ennek megfelelő súllyal foglalkozott a gyógyszerterekben kérdéseivel, szem előtt tartva az eredeti célkitűzéseket, de a továbbképzést szolgáló közléseken túlmenően a hálózat fejlesztés kérdéseivel is foglalkozott.

A Gyógyszerészet első száma, amely 1957 májusában jelent meg, az említett nehézségek miatt még magán hordozta a kezdeti nehézségek nyomait. Egyes dolgozatok természetesen még az elmúlt időszak problémáival foglalkoztak, az alkalmazott tördelési forma sem egységes. Felfedezhető volt azonban a változtatás csirája, a jelzett célkitűzések megvalósításának irányába. Az év folyamán azonban mindinkább megerősödtek az induláskor vállalt szempontok.

Azt, hogy a szerkesztőség követte a gyógyszerészetben felmerülő kérdéseket és azokra reagált is, jól mutatják a második évfolyam első közleményei, amelyek „A gyógyszerészeti hivatás időszerű kérdései” címszó alatt vitaindító szándékkal jelentek meg. A bevezetőben a szer-

kesztők megindokolják szándékukat. Azt írják: „Az élő és élettelen természet megismerésének gyors haladása következtében a gyógyszerészi hivatás századunk eleje óta sajátosság fejlődésen ment át. A műszaki és természettudományok haladásának egyik fontos eredményeként számos új rendkívül határos gyógyszeranyagot fedeztek fel és kifejlődött a tömeges gyógyszergyártás... Az elmondottak felismerése tette sürgős feladatunkká olyan vita megindítását, mely egyrészt a gyógyszerészet, mint hivatás korszerű tartalmát tisztázza, másrészt a hivatás betöltésére alkalmas gyógyszerészek kiképzésének követelményeit meghatározza.”

A vitát indító első két közlemény eredetileg a Felsőoktatási Szemle 1958 februári számában jelent meg. A két közlemény: dr. Mozsonyi Sándor: Gyógyszerészképzésünk problémái, ill. dr. Végh Antal hozzászólása az előbbi cikkhez. Sajnálatosan igazi vita nem alakult ki, a beérkezett három hozzászólásnak dr. Horváth Dezső, dr. Kádár Tibor, dr. Nikolics Károly és dr. Horváth Dénes, valamint dr. Küttel Dezső voltak a szerzői és a júniusi és júliusi számban adtuk közre azokat. Az évek során a kezdeményezéshez hasonlóan több más témát is felvetettek, az eredmény legtöbbször hasonló volt.

A Gyógyszerészet keretében többször foglalkoztunk a magyartalan szavak és kifejezések használatával. Igyekeztünk az idegen kifejezések helyett a megfelelő magyart használni. Ugyancsak foglalkoztunk a számos problémát felvető helyesírással is. Követendőnek a Magyar Tudományos Akadémia helyesírási szabályait, ill. az érvényes Magyar Gyógyszerkönyv gyakorlatát fogadtuk el.

Azt, hogy a vállalt célkitűzéseknek a szerkesztők mennyiben tudtak eleget tenni, a mindenkori olvasóknak

kell elbírálni. A szerkesztők egy-egy évtized végén számvetést készítettek [1], amikor azt is bemutatták, hogy a gyógyszerészet változó követelményeihez és lehetőségeihez mennyiben tudtak alkalmazkodni, a kezdeti célkitűzések szellemében hogyan érvényesíthették a legfontosabb szempontot, a gyógyszerészi hivatás fejlődéséhez történő hozzájárulást.

Az eltelt négy évtized közül főként az utóbbi jelentett újabb kihívásokat. A rendszerváltozás, amely a társadalmi és gazdasági életben alapvetően új fordulatot hozott, a gyógyszerészetben is átalakította a feltételeket. Az egészségügyi ellátás átalakulását kísérő problémák hatással vannak hivatásunkra is, annak következményei nem kímélik ezt a területet sem. A létezésének ötödik évtizedét kezdő lapunknak változatlan feladata a kibontakozás támogatása a maga lehetőségeivel.

Talán ehhez segítséget nyújtanak az elmúlt évek tapasztalatai is. Ezért lehet hasznos visszatekinteni a kezdetekre is, amely megmutatta az összefogásban levő erőt, igazolta azt a régi igazságot, hogy közös akarat, egymást támogatva, a nehézségeket át lehet hidalni. Lapunk eddigi élete is megmutatta az egységes akarat erejét.

IRODALOM

1 Gyógyszerészet 10, (1), 1–3 (1966); 21, (5), 161–164, (1977); 31, (5), 161–162 (1987)

1 Kovács: *Memories of the beginning of our professional periodical „Gyógyszerészet”*.

A szerkesztőség címe: Budapest, Zrínyi u. 3. – 1051

Gyógyszerészek nyomában...

CSÁVÁSSY KIS KÁROLY

(1820–1896)

1820-ban született Kolozsvárott. Hátszegen volt gyakornok, majd Pesten szerzett oklevelet 1846-ban. 1850–53 között Temesvárott volt társtulajdonos.

1855-ben vette meg Budapesten a Kígyó patikát. A Magyar Gyógyszerész Egyesület megalakulásakor annak első alelnökének választották.

Az Országos Közegészségügyi Tanács rendkívüli tagjaként elsősorban a gyógyszerészképzés fejlesztésének volt szószólója.

A pesti gyakornoki vizsgabizottság tagja, az egyetemi vizsgabizottság cenzora volt. Tevékenysége elismeréseként gyógyszerétárát „Udvari gyógyszerétár” címmel tüntették ki. Budapesten halt meg 1896-ban.

(Gyógyszerésztörténeti naptár – 97 május
Solvay Pharma Kft. kiadása)